

Conflicte estancat

Catalunya i Aragó suporten des de fa 16 anys un litigi per 113 obres d'art de parròquies de la Franja de Ponent que el Vaticà va decidir transferir al Bisbat de Barbastre

Altres dos fronts oberts

Totalment encallat. I amb una resolució que no s'albirava propera a menys que, de cop, bisbes i polítics ens donin una sorpresa i arribin a un pacte salomònic. Per tant, el conflicte per l'art de la Franja de Ponent, que és del Bisbat de Lleida i que reclama la diòcesi de Barbastre-Montsó, està estancat.

Catalans i aragonesos fa 16 anys que litiguem per poc més d'un centenar d'obres d'art que mai, durant segles, han estat en disputa fins que al Vaticà se li va ocórrer modificar els límits diocesans de Lleida. I només per donar més envergadura a un petit bisbat que potser no tenia gaire raó de ser, amb l'excepció que acull Torreciudad, la seu de l'Opus Dei i santuari de Josemaría Escrivá de Balaguer, el seu fundador.

L'excusa vaticana era dimensionar els bisbats als límits provincials, però curiosament ha estat una directriu que només

El litigi que enfronta Catalunya i Aragó des de fa 16 anys té dues altres ramifications paral·leles. D'una banda, un conflicte de competències entre les dues comunitats que el Constitucional té aturat. Aragó reclama el dret de retracte per a una sèrie d'obres de Sixena que la Generalitat va comprar a una comunitat de monges. El segon front és de tres municipis d'Osca que reclamen obres i, fins i tot, la portalada de l'església de Sant Martí de Lleida.

s'ha aplicat a Lleida.

Després d'anys de pressions internes per apartar de Catalunya les parròquies de la Franja i així donar més sentit al de Barbastre-Montsó, el 15 de juny de 1995, la Congregació de Bisbes va emetre el decret *Ilerdensis-Barbartrensis de finium mutatione*, és a dir, va ordenar transferir 111 parròquies lleidatanes de la Franja a Barbastre.

Però ambaixò no n'hi va haver prou. El 29 de juny de 1998, l'aleshores nunci vaticà a l'Estat espanyol, Lajos Kada, ordena que el traspàs de parròquies vagi acompanyat dels béns que són o havien estat d'aquestes. És més, Kada va assegurar que les obres

d'art de la Franja estaven en dipòsit a Lleida i que la diòcesi catalana si les volia retenir havia de demostrar, peça a peça, que eren seves. Aquí es quan es va cometre un greu error, ja que el bisbe lleidatà del moment, Ramon Malla, va confirmar a Roma que les obres estaven

en dipòsit, però ho va dir sense conèixer-ho a fons. Experts, historiadors i conservadors de l'art van advertir al bisbe que calia preservar un fons artístic que era propi i constituït en col·lecció de forma legítima al llarg de segles.

Aquí començava un llarg procés judicial, dins l'àmbit canònic, esgotant totes les vies que permet l'Església. Des de Roma,

El frontal de Tresserra és una joia de la col·lecció. Prové d'aquest poble d'Osca, és de mitjans del segle XIII i està dedicat a Sant Vicenç. MUSEU DE LLEIDA

però, mai no es va voler estudiar les proves i documents que acrediten la propietat lleidatana d'aquest patrimoni.

Què diu l'Església? Doncs que és el seu patrimoni i que el pot traslladar i moure allà on vulgui.

Per tant, tots els recursos que van presentar els bisbes Ramon Malla i Francesc Xavier Ciuraneta, el seu successor, van ser deses-

timats de forma taxativa.

La diòcesi catalana rebia cops durs, com la resolució del Tribunal de la Signatura Apostòlica que el 23 d'abril de 2001 rebutja un nou recurs lleidatà afirmant que no l'admet a debat entre els jutges del tribunal «perquè clarament no té cap fonament».

No obstant això, el malestar a Lleida creix i per donar una imatge tècnica i de consens el nunci crea una suposada comissió d'experts el mes de juny de 2001. Aquesta comissió és la que ha de revisar el catàleg, peça a peça, per decidir quines són de Lleida i quines han d'anar a Barbastre.

El Bisbat de Lleida recusa diversos membres de la comissió per la seva imparcialitat. Però tot i això se celebren fins a set reunions en tres anys on no s'arriba enlloc. Mentrestant, al 2002, el bisbe Ciuraneta presenta un recurs de súplica al Papa contra el decret de Lajos Kada que ordenava el trasllat dels béns artístics. No se'n surt i dos anys més tard el

La gran feina d'un bisbe

Papa el rebutja.

El nou bloqueig en el procés porta Roma, mitjançant el nunci, a intentar un nou pas. El 10 de gener de 2005 nomena un *executor*, un emissari de la Congregació de Bisbes del Vaticà, per fer complir els decrets. Lleida el recusa, però tampoc no és escoltada.

La paciència s'esgota a la Santa Seu, les pressions augmenten i, sobretot, també les velades amenaces al bisbe de Lleida, Francesc Xavier Ciuraneta. Aquest, però, mai es va arrugar i sempre va defensar amb les armes que podia i tenia al seu abast un patrimoni que considerava català.

El 21 de setembre de 2005, un nou decret de la Congregació de Bisbes ordena Ciuraneta que lliuri a Barbastre les obres en litigi en un termini de 30 dies.

Tot aquest procés canònic va tenir un ampli seguiment polític i civil, amb una creixent tensió entre polítics catalans i aragonesos, aquests darrers molt més

Quines proves té Lleida per demostrar la propietat dels béns? Doncs el dietari del bisbe Josep Meseguer, prelat de Lleida a finals dels XIX, on explica al detall com va reunir unes obres que els mossens de les parròquies estaven araconant, que se'ls feien malbé, convertien retaules en portes o confessoriaris, que malvenien per quatre monedes per poder fer alguna reparació a l'església o que eren mig enganyats per antiquaris i marxants. Totes les obres es van comprar, permutar o van ser donacions, i totes les obres ja no servien per al culte, sinó que estaven degradant-se en qualsevol racó.

Més proves. Els diaris oficials del Bisbat de Lleida i una muntanya de rebuts i factures on consten les transaccions.

Marededéu de Saidí, una de les poques obres en litigi que no s'exposen al Museu de Lleida. Es a l'església de Sant Llorenç. Escultura gòtica del segle XIV. MUSEU DE LLEIDA

El bisbe Meseguer va salvar béns de l'espoli. / MUSEU DE LLEIDA

radicals en les formes i prenent el conflicte com una ofensa patriòtica i agafant aquests béns com a bandera d'una suposada prepotència catalana.

Creix l'anticatalanisme en una àrea on la convivència i la diària relació entre veïns, així com l'ús comú d'una mateixa llengua, era i, per sort encara ho és, la pauta dominant.

Però el govern català no es podia quedar quiet veient l'ofensiva romana i aragonesa. Per tant, el 18 de gener de 2006 l'aleshores

Meseguer no actuava perquè sí, tot i la seva sensibilitat per l'art. Seguia ordres de Roma, ja que el papa Lleó XIII va emetre una circular demanant, precisament, aquesta protecció dels béns artístics. El bisbe va crear al 1893 el primer Museu Diocesà de Lleida, que més que res servia per formar els seminaristes en art i la seva conservació.

El Museu de Lleida exposa una dotzena de les 113 obres en litigi, i sobre 85 de les quals hi ha disputes, com aquests retaules. / MUSEU DE LLEIDA

consellera de Cultura, Caterina Mieras, arriba a un principi d'acord amb la seva homòloga aragonesa, Eva Almúnia. La mateixa que ara ha perdut les eleccions per presidir la comunitat veïna.

Aquest acord, conegut com el *decret Mieras*, establia una gestió conjunta d'aquest patrimoni, la seva itinerància i també unes fortes clàusules per preservar la catalanitat dels béns.

La proposta no va agradar a molts i el primer opositor va ser el bisbe de Barbastro, Alfonso Milián, que va impedir la signatura de la que fins ara ha estat l'única proposta d'acord.

Quatre mesos més tard, el 19 de maig de 2006, el Parlament català aprovava una moció blindant una col·lecció que ja estava protegida per les lleis de patrimoni de Catalunya.

Ciuraneta va plegar al maig de 2007 per motius de salut i Roma va nomenar un administrador apostòlic per la diòcesi de Lleida, el bisbe de Tortosa, Francesc Xa-

vier Salinas. Aquest va seguir els dictats de Roma arribant a signar un acord entre els dos bisbes i davant el nunci Manuel Monteiro de Castro el 30 de juny de 2009.

Abans, però, el 30 de novembre de 2007, s'havia pogut inaugurar, per fi, el Museu de Lleida, diocesà i comarcal, la nova seu per a un patrimoni lleidatà molt valuós, i no només per la dotzena de peces d'aquest litigi que s'hi exposa en la col·lecció permanent.

El Bisbat de Lleida seguia perdent recursos a totes les instàncies vaticanes, fins i tot al Tribunal de la Rota, que ni s'ho va mirar. Amb això que al 2008 Roma nomena Joan Piris com a bisbe de Lleida i ell se sent enganyat perquè li havien dit que el litigi estava tancat. Res més lluny.

Esgotada la via canònica, començava un nou procés, el dels tribunals civils. Aquest camí, encetat al 2008 per una demanda de l'Associació Amics del Museu de Lleida per dictaminar la propietat de les obres, ha obert la cai-

xa dels trons als jutjats i ara ja hi ha fins a set litigis en mans de diversos tribunals. Fins i tot amb plets creuats entre governs català i aragonès i, fins i tot, acusant el bisbe Piris d'apropiació indeguda de les obres.

Fins ara ja hi ha hagut diverses sentències, però que han estat recorregudes i res no s'ha aclarit. Un jutjat lleidatà no va donar la propietat de les obres al Bisbat de Lleida per manca de proves, ja que no es van poder aportar les proves documentals. Un altre jutjat de Barbastro, ratificat pel Tribunal Superior de Justícia d'Aragó, va desestimar aplicar l'exequàtur en aquest cas, és a dir, la fórmula jurídica per tal que una resolució del Vaticà es pugui aplicar a l'Estat espanyol. Els acords del concordat entre ambdós estats no ho avalen.

Però el conflicte té molts més fronts oberts i des d'Aragó es vol aprofitar la propera visita papal a l'Estat espanyol aquest agost per fer més soroll i intentar desbloquejar l'assumpte.